

jačanju nacionalnog sentimenta u političkom opredeljivanju građana, što su u izbornoj noći više puta naglasili i laburisti i liberalni demokrati: prvi su objasnili da su se laburisti našli u makazama dva nacionalizma, dok su potonji naglašavali da su liberalne ideje stradale na izborima u duboko podeljenoj zemlji. (Imali su predstavnici laburista i smešne izjave u izbornoj noći, pogotovo Alister Campbell, savetnik ovdašnjeg predsednika vlade, ali o tome neki drugi put).

Čitava ova priča o izborima u Britaniji i Severnoj Irskoj za nas ovde ima i jedan dodatni značaj. Kako je na to u svom tekstu opravdano upozorio Mario Reljanović, najavljenju promenu političkog sistema i Ustava Srbije treba posmatrati i u svetlu pokušaja da se izmeni domaći izborni sistem. Na primeru iz Ujedinjenog Kraljevstva jasno se vidi kako stranka sa stabilnom podrškom glasača zahvaljujući izbornom sistemu može tridesetak odsto osvojenih glasova (što čini tek četvrtinu ukupnog broja birača) pretvoriti u natpolovičnu parlamentarnu većinu. Ovaj primer pokazuje i kako izborni sistem može učiniti da ogroman broj građana, koji su na izborima jasno izrazili svoju volju glasajući za određene stranke, može ostati bez svojih predstavnika u parlamentu. No, onima sa dužim pamćenjem u Srbiji ovaj primer je praktično suvišan. Mnogo dramatičniji po svojim posledicama jeste slučaj prvih parlamentarnih izbora u Srbiji od 1990, koji su takođe održani po većinskom (istina, dvokružnom) sistemu. Jedna od najvećih tekovina opozicione borbe iz devedesetih jeste upravo proporcionalni izborni sistem, koji tretira čitavu Srbiju kao jednu izbornu jedinicu (korisno bi bilo pogledati kako je sve tadašnji režim krojio izborni sistem, ne bi li sebi obezbedio apsolutnu vlast sa minimalnom podrškom građana; jedno takvo podsećanja jasno se reflektuje i u Reljanovićevom tekstu). Sve i kada bi stranka koja je trenutno na vlasti u Srbiji želela to da odbaci, nema razloga da joj u tom konstitucionalnom nedelu opozicione stranke budu saučesnici.

Mitrovdanski ustav

Ukoliko bi neko pokušao da se bez pomoći interneta seti o kom ustavnom dokumentu je reč u naslovu ovog teksta, moguće je da bi imao makar malu zadršku, ako ne i potpunu belinu u znanju. A reč je o trenutno važećem Ustavu Republike Srbije, koji ovih dana navršava jednu deceniju svog karakušljivog životarenja. Za razliku od Sretenjskog ustava na primer, koji nije spojio ni deset nedelja, ovom važećem već jednu deceniju se skoro pa „ni imena ne zna”. Propao je pokušaj da se, u tradiciji presocijalističke neformalne ustavne nominacije, uobičaji naziv po crkvenom prazniku na koji je sa očiglednom namerom i donet. Ta činjenica na simbolički način reflektuje i bagatelni odnos javnosti prema najvišem državnom aktu, od kojeg se već na početku njegovog života lakoverno i preambiciozno očekivalo da bude – istorijski. No, kako su u Srbiji godine kišne ili sušne, ali su sve istorijske, reći će Vlada Bulatović Vib, nisu nam potrebne ni knjige iz istorije (pa ni istorijski ustavi – S. M) – dovoljan je kalendar: civilni ili crkveni, kako ko poželi.

Mitrovdanski, dakle, ustav trebalo je da bude izraz diskontinuiteta sa pojedinim delovima prošlosti: sa devedesetim godinama 20. veka, ali i sa socijalističkim nasleđem, čiji je navodno nastavak i završetak, kako se mehanicističkom logikom tvrdilo, predstavljao režim iz poslednje decenije XX veka. Tako je u Ustavu iz 2006. izostavljena opaka društvena svojina, „mračni ostatak” samoupravnog socijalizma, izostavljeno je i određenje države Srbije kao građanske, a svakako ustavotvorcu nije odgovaralo, niti se uopšte razmišljalo o formulaciji koju je sadržao ustav SR Srbije iz 1974, u kojoj se pominjala ravnopravnost srpskog naroda, ostalih jugoslovenskih naroda i narodnosti na teritoriji SR Srbije (što je, uzgred budi rečeno, bilo vrlo simpatično rešenje, daleko elegantnije od pojma – nacionalna manjina ili